

AKuFF Hírmondó

Arbeitskreis ungarndeutscher Familienforscher
Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete
German Family Tree Researchers' Society in Hungary

VII. évfolyam, 24. szám

2011. szeptember 10.

Tartalom

Volkszählung 2011: sei Deutsch!

Az elnök előszava	2
Gungl István: A mi sváb János vitézünk	3
Magyar Családtörténet-kutató Egyesület megalakulásáról	7
Steinhauser Klára: Egy terebélyes családfa, budaörsi gyökerekkel	9
Bánki-Bizinger Imre: A pilisvörösvári Bizinger család apai ági felmenői 1664-től 2010-ig	11
Dr. Pencz Kornél: A Kótzai család Tolnában és Baján – egy németté vált magyar nemes család?	20
Gerhard Hecke - Krász Lőrincné: Családfakutatáson keresztül barátokra lelni	27
Lévay Béla: Baranyai Réder őseim nyomában	32
Új könyvek könyvtárunkban/Neue Bücher in unserer Bibliothek	38
Változások a tagságban/Änderungen im der Mitgliedschaft	38
Egyesületünk életéből / Aus dem Vereinsleben	39
Linkajánló / Linkssammlung	41

Honlapunk/ Unsere Homepage:

www.akuff.org

Az elnök előszava

A Központi Statisztikai Hivatal 2011. október 1-jétől népszámlálást végez. Sok egyéb mellett a magyar állampolgárokat megkérdezik a nemzetiségi hovatartozásukról is.

Az AKuFF fontos célkitűzése, hogy a német családfakutatók német nemzethez való tartozását erősítse vagy segítsen a német gyökerek újrafelfedezésében.

Oly sok ember van Magyarországon, akik bár német származásúak, sőt talán büszkéek is erre, mégis, ha hivatalosan meg kell nyilatkozniuk, vonakodnak, és elhallgatják németiségüket. Nem árusítás Magyarország ellen, ha büszkéek vagyunk németiségünkre! Egy német, vagy horvát vagy akármely más nemzetiség hű fia lehet a hazának, amint ezt a történelem többször be is bizonyította.

Kérjük Önöket, kedves AKuFF-tagok, ha Önöknek zömmel német ősök vannak, vallják magukat németnek, a magyarországi német nemzetiséghez tartozónak. Erősíteniünk kell a magyarországi németiséget, különben a nemzetiségi szervezeteink lassan elsorvadnak. Bizonyos vagyok abban, ha mi németnek valljuk magunkat, nem kell hátrányokat elszenvednünk, de ha elhallgatjuk, az népcsoportunknak nagy arculcsapás. Őseink nem azt érdemelték, hogy elfeledjük őket, ha azonban nem feleedtük el, kik voltak ők – és ez egy családfakutató esetében bizonyára így van – akkor mikor és miért lettünk egyszer csak németből magyarok? Gondolkozzanak el ezen, és hallgassanak legbensőbb érzéseikre...

Dr. Pencz Kornél

Amennyiben adója 1%-ával szeretné az egyesületet támogatni, kérjük, az alábbi adószámot tüntesse fel nyilatkozatán.

Köszönjük!

18360062-1-03

Gungl István: A mi sváb János vitézünk

A kecskeméti jogi egyetemen 1843-ban Jókai összehozta **Petőfi**vel **Ács** Károlyt, aki *Ráckeven* született 1823-ban. Ács Károly itt adott elő egy történetet szülőfaluja hősről. Barátságuknak köszönhetjük Petőfi Sándor örökéletű, szépséges „János vitéz”-ét, melyet 1844-ben írt. Eddig a történet nem bizonyítható, de a költemény megíródott.

Viszont megannyi párhuzamot fedezhetünk fel a jobbágyfiúból huszárcapitánnyá lett hős, és a Kukorica Jancsiból János vitézzé vált mesehős között. Mindkét hős bejárta Európát, mindkét történetben találhatunk árvát, és gonosz mostohát. A valóságban Jánosét, a történetben Iluskáét. A valóság nevei János és Juliska, a történeté János és Iluska.

Ez már több mint gyanús, vagy van ennyi véletlen? Ki-ki döntse el maga. De ismerjük meg a mi János vitézünk, a valóságban élt sváb János vitéz életét:

Borovsky Samu már 1910-ben megjelent Pest-Pilis-Solt vármegye műemlékei” című monográfiájában említi meg a ráckevei műemlékek között Horváth N. János síremlékét „A jobbágyból lett világlátott huszárcapitányról” írva.

1774. május 10-én született Ráckeven. Az anyakönyv tanúsága szerint **Piringer** Jánosként látta meg a napvilágot. Apja Piringer Pál, édesanyja **Gáspár** Magdolna. A ráckevei nádfedeles házból hamarosan az égiek mezejére távozott az édesapa, akiről a kis Jánoskának nem is maradt emléke.

A megözvegyült édesanya – hogy a kisfiú apa mellett nőhessen fel – a gyászév letelte után férjhez ment nemes **Horváth** János megyei perceptorhoz. Az édesanya kikötése volt, hogy a házasságkötéssel egyidejűleg a kis Jánost adoptálja a férje. Így lett Piringer Jánosból Horváth Nepomuki János.

Az új házasság sem volt hosszú életű, az édesanya hamarosan meghalt egy következő gyerekszülésben. A kis Jánost rövid ideig mostohaapja nevelte, aki italozó lett, elverte csekélyke vagyonát is, és az árvát magára hagyva Ráckevéről elköltözött. Ekkor a gyermeket atyai nagybátyja, Piringer György vízimolnár vette magához. A molnárnak azonban volt már egy kislánya – Juliska. A két gyerek, Jancsi és Juliska együtt nevelkedett Piringer György házában. Jancsi gyerek Ráckeven járt iskolába, majd **Szőnyi** Pál szabómesternél lett inas, később segéd.

Fordulatot az 1793-as esztendő hozott életében. Európa háborúba ájult. A francia forradalom és a jakobinus mozgalom ellen katonai koalíció

szerveződött. I. Ferenc császárnak katonára volt szüksége, ezért elrendelték az újoncozást. Ráckevének három lovas huszárt kellett kiállítania teljes felszereléssel a város költségén.

A szabó céh javaslata alapján került Horváth N. János az I. huszárezredbe, 12 éves szolgálatot vállalva a városért. Amikor a fejébe nyomták a díszes csákót, a 19 éves fiatalember egyedül Juliskát sajnálta itt hagyni, akihez már gyengéd szálak fűzték. Minderről az 1845-ben írt végrendelete árulkodik.

Ezredével szolgálati helyére, Észak-Itáliába (Taljánországba) került. Itt kiválóan megtanult németül, olaszul és – mert többször jártak francia területen – franciául is. A kemény kiképzés után gyorsan emelkedett a ranglétrán. 1794-ben káplárrá (tizedessé) léptették elő.

1798-ban Horváth N. Jánost áthelyezték az 5. (Radeczky) ezredhez. Az első marengói csatában súlyosan megsebesült, amikor testével védte **Alvinczy** tábornokot. Hősiességéért megkapta az Ezüst Vitézségi Érmét.

A második marengói ütközetben ismét hősiességet tanúsított, aminek eredményeként megkapta a strázsamesteri rangot, majd alhadnaggyá léptették elő. Horváth N. János ezrede ott verekedett június 14-én a vesztes győri csatában. Olaszországban a francia betolakodókkal szemben Horváth N. János ott harcolt Rivoli hídjánál és a Piave partján.

1813-tól már francia földön zajlott a háború. Napóleon hatalmas vereséget szenvedett a lipcei csatában. Az újabb hadjáratban Horváth N. János már kapitányként vett részt, önálló lovasszázad élén. Katonai érdemeiért ekkor kapta meg az Armadia Keresztje kitüntetést.

1814. márciusban nemzetközi nyomásra Napóleon visszahelyezte a pápát jogaiba. A francia követ előzetesen jelezte, hogy a pápát napokon belül átadják a határ mellett szolgáló Radeczky ezred „főök strázsájának”. Ez a „főök strázsza” Horváth N. János lovasszázada volt.

A század két nap alatt kelt át az Alpokon a pápát kísérve. A 72 éves pápa az Alpokon átvezető havas útszakaszon dideregve fázott, ekkor Horváth N. János saját köpönyegét és mentéjét terítette az alvó pápára. Ezt a jelenetet a vatikáni könyvtár folyosóján ma is látható falfestmény örökíti meg, melyen a hintóban alvó VII. Pius fehér huszárköpennyel van letakarva. Körülötte mentében lévő huszárok lovagolnak, csak egyikükön nincs dolmány és mente.

Az egyházi vezetők és Róma lakossága hálás tisztelettel fogadta a magyar huszárokat. A pápa díszlakomát adott tiszteletükre. Öszentsége az ezrednek zászlót adományozott, Ferenc császár az újjászervezendő pápai hadseregnek száz magyar csikóval, száz lovas-fegyverzettel és kétezer gyalogsági

felszereléssel fejezte ki elismerését. Horváth N. János pápát kísérő küldetése a nemzetközi nagypolitika részévé vált. Megkapta az ezüst sarkantyús csizmát, majd Nápolyban a királytól átvehette a Szicíliai Arany-Kereszt kitüntetését. (1845-ben íródott végrendeletében az ezüstsarkantyús csizmát hajdani Juliskája fiának hagyományozta, a kitüntetésekkel kapcsolatban pedig úgy rendelkezett, hogy síremlékére véssék fel a Krisztus Keresztet, a Szicíliai Keresztet és az Ármádia Keresztjének másolatát.)

1814. júliusban az ezredet visszarendelték az osztrák-francia határ térségébe. A távozó ezred tisztjeit a pápa audiencián fogadta, Horváth N. Jánost pedig a Krisztus-Rend Gyémántcsillag rendjellel tüntette ki, ez a pápa által személyesen adományozható legmagasabb kitüntetés. Így lett Horváth N. János a Krisztus-rend és a Szent György-rend lovagja.

Ez a rendjel 1815-ben Milánóban készült, rajta arcképe felismerhető. Halála után a Krisztus-rend csillagát Juliska örökölte. Juliska halála után a ráckevei katolikus templomba került, ahol az áldoztató kehelyre forrasztották. 1937-ben letétként a székesfehérvári Egyháztörténeti Gyűjteménybe helyezték el, ma is ott őrzik./Ktsz.99./

Napóleon bukása után Európa fellélegzett. Jánosunk is megelégtelt már a 22 évi katonai szolgálatot és nyugdíjazását kérte. Ekkor mindössze 41 éves volt. Milánóban még megfestette saját portréját majd hintón visszament szülővárosába Ráckevére. Elsőként Juliskát kereste, aki az elmúlt 22 évben férjhez ment Gáspár János vízimolnárhoz és szeretettel nevelte szintén János névre hallgató egyszem fiacskáját. A kapitány eltemette lelkében a régi szerelmet, de életük hátralévő része végig szoros barátsággá vált, amit 1845-ben írott végrendelete is tükröz. „Gáspár Jánosnének született Piringer Juliannának hagyom.... a kapitányi portrémat a fekete rámában, s .....minden fennmaradó pénzemet s a Krisztus és Armádia Keresztem.” Ezüst sarkantyús csizmáját pedig Juliska fiára hagyta. (Az arckép a Gáspár családtól a ráckevei Árpád Múzeum tulajdonába került Ltsz.66.432.1)

Ráckevén házat, földet vásárolt, de 1824-ben ismét uniformist öltött a császár hívására és főkapitányi rangban a testőrségben vállalt szolgálatot. A gárdánál tizenegy évet szolgált majd hatvanegy éves korában végleg búcsút mondott a katonaelletnek. Letelepedhetett volna bárhol, de a szíve hazahúzta Ráckevére. Ettől kezdve már csak emlékeinek élt. 73 évet adott számára a sors. 1847. február 7-én halt meg Ráckevén.

A ráckevei régi temetőben járva egy különös útjelző táblán akad meg a tekintet: **JÁNOS vitéz sírja** felé mutat a nyíl. A nyíl irányába haladva egy félbetört oszlopú síremlék áll. Rajta a felirat: *„Itt nyugszik Horváth Nepomuki János (rangjai és kitüntetései felsorolva), aki nem más, mint Petőfi Sándor megálmodott mesehőse: János vitéz.”*

Vagyis a sváb Piringer János, aki egész életén át hűtlen mostohaapja nevére hozta a dicsőséget. Ráckeve város lakossága János vitéz - díszkutat állított emlékére a Szent István téren. A dokumentumok a Ráckevei Árpád Múzeumban megtekinthetők.

Forrás: Kapu folyóirat.

Tisztelt Olvasók!

A Magyar Családtörténet-kutató Egyesület igazi civil kezdeményezésként, alulról fejlődve, demokratikus elvek és eljárások segítségével jött létre. A csíráját a RADIX néven ismert levelező-lista jelentette, amelyet évekkel ezelőtt **Bogárdi János** hozott létre, s amelyet ugyanő sajnos épp az elmúlt hetekben szüntetett be.

2011 januárjában gyűlt össze az a mintegy hatvan lelkes, zömmel amatőr kutató, akik elhatározták, hogy az érdekképviselő, az eredményes lobbitevékenység és a szakmai önképzés érdekében önálló civil szervezetet hoznak létre. Megszövegeztük az alapító okiratot, megválasztottuk az Egyesület vezetőit, és a kezdeti adminisztratív zökkenők után sikerült a Cégbíróságon is bejegyeztetni a Magyar Családtörténet-kutató Egyesületet.

Az alapító tagok között számosan járultak hozzá lelkes és öntevékeny munkájukkal a szervezet létrehozásához. Akadt jogász, aki az alapító okirat megfogalmazásában és a különféle jogi eljárások lebonyolításában vállalt kulcsszerepet. Vannak bel- és külföldi tagtársaink, akik a honlapunk fejlesztését vállalták magukra, mások társadalmi munkában végzik rendezvényeink - szakkonferenciák, szakmai utak - szervezését.

Egyesületünk már a megalakulása óta eltelt rövid időben is igen aktívan működik. Személyes tárgyalások, írásos állásfoglalások segítségével igyekszünk a családtörténeti kutatásokat is érintő törvénytervezetekkel kapcsolatban véleményünket ismertté tenni. Korábban az egyik erdélyi tagtársunk anyakönyvi adatrögzítési felszereléséhez szerveztünk gyűjtést, jelenleg pedig a házsongárdi temető állagmegőrzését, rendbetételét igyekszünk önkéntes hozzájárulásokkal anyagilag is segíteni.

Szeptemberre készül el a honlapunk (www.macse.org), ahol az Egyesület szerteágazó tevékenységéről is hiteles és naprakész tájékoztatást nyújtunk. Emellett sokrétű információval, módszertani ismeretekkel igyekszünk segíteni a családtörténeti kutatásba bekapcsolódni kívánó látogatókat. Az ő tájékozódásukat segítik a különféle adattárak és linkgyűjtemények, speciális szótárak is.

A MACSE tagjai közötti kommunikáció egyelőre csak a Google egyik levelezőcsoportjában zajlik, szeptembertől azonban már működni fog önálló internetes fórumunk, amelybe – egyszerű regisztrációt követően – bárki bekapcsolódhat.

Szoros együttműködésre törekszünk a hazai társszervezetekkel és a szomszédos országok családfakutató egyesületeivel is. Partnereink között szeretnénk üdvözölni a Magyarországi Németek Családfakutató Egyesületét (AKuFF) is, hiszen közösen sokkal jobban tudjuk képviselni az egyre gyarapodó családfakutatók érdekeit hazánkban. Több olyan tagtársunk van már, akik mindkét egyesületnek a tagjai. Az ő segítségük révén a két szervezet együttműködése igazán szervessé és hatékonyá válhat.

A Magyar Családtörténet-kutató Egyesületnek (MACSE) jelenleg 150 tagja van. Az éves tagsági díj 2.500 Ft.

Alapadatok:

Székhely: H-1022 Budapest Bimbó út 55 II/4

Telefon/fax: +36 1 3267485

Mobil: +36 30 9335403

E mail: macse@macse.org

Honlap: www.macse.org

A Vezetőség tagjai:

Hunyady László - elnök president@macse.hu

Rihmer Aurél - titkár

F.-né Fonai Melinda elnökhelyettes

Papcsik Béla elnökhelyettes

Gelei Judit elnökségi tag, kincstárnok

Hunyady László
elnök

**A következő találkozó várható helyszíne és időpontja:
Nagybörzsöny, 2012. március**

Steinhauser Klára: Egy terebélyes családfa, budaörsi gyökerekkel

Az elözöttek körében az igény mindig is megvolt a találkozásra. Ám amit a **Szabady** család leszármazottai létrehoztak, az egészen egyedülálló, kivételes és akár példamutató esemény.

Élt Budaörsön a 19. sz. vége fele egy házaspár – **Szabady** János és **Szattelberger** Teréz. Sorra születtek a gyerekek. Teréz elhunytával az özvegyember újra házasodott. **Weber** Zsuzsannát vette feleségül. Onnan is származtak utódok. Több mint tíz évvel ezelőtt az egyik dédunoka, a budaörsi születésű, de három éves korában az édesanyjával együtt kitelepített Posch Jakab elhatározta, hogy összegyűjti az egyre növekvő család adatait, elkészíti egyelőre csak vázlatosan a családfát. A fa „törzsére” Szabady János és két felesége került. A gyökerek is láthatóak, amíg a kutató vissza tudta vezetni az anyakönyvi bejegyzések szerint. A család hat ágra vált – többek között a **Posch**, a **Herzog** famíliára. A későbbi generációk egyikében már több mint száz név sorakozik. Összesen kilenc generáció, 328 név. Mindezek összegyűjtésére sok időre, gondos egyeztetésre, és elszánt türelemre volt szükség. A szintén családhoz tartozó leszármazott grafikus, Maria-Theresia **Mann** készítette el a gyönyörű, színes családfát, melynek képe alatt a templom, a Kőhegy, az úrnapi körmenet látható, továbbá egy kép a kitelepítésről. A közös munka során merült fel a gondolat, hogy meg kellene ismerni a rokonokat, akik közül a legtöbben Németországban élnek, de maradtak Magyarországon is, és elszármaztak Belgiumba, Kanadába. Ekkor egy kitaró levelezés indult meg. A találkozó időpontját a Kanadából Németországba repülő **Frank** család érkezéséhez igazították. A 2006. július 8-ai rangos összejövetelre – a rendezők nagy öröme – közel százan jöttek el a rendezvény színhelyére, Schwaigernbe, és nem csak az idősebb korosztályból. Sok fiatal család volt ott, gyermekeikkel. A legidősebb családtag az 1911-ben Budaörsön született Helene **Ostfalk** és Johann Szabady, aki 1928-ban született, szintén Budaörsön. A vendégek hat különböző színű kítűzöt kaptak, a hat ág szimbolizására.

A rendezvény fő szervezője és motorja, Posch Jakab arról beszélt, hogy kisgyerek korában, amikor édesanyjához jöttek a rokonok látogatóba, mindig a régi Budaörsről meséltek. Sajnos gyakran csak a temetéseken találkoztak. Ezért is nagy élmény a „Kiritog”, a templom napja, amire örömmel gyűlnek össze a

mai napig is a közelebbi és távolabbi helységekből a budaörsiek. Megható pillanatok következtek, amikor az elhunytakra emlékeztek.

Könny csordult sokak szeméből, amikor megszólalt a budaörsi esküvői induló, és a jól ismert dallamokra bevonultak az ifjabb családtagok, egy-egy feldíszített fácskával, rajta az ősök felnagyított fényképével. A gyerekek a régi ünnepi népviseletben pompáztak. Nagy tapsot kaptak. Régi fényképekből kiállítást is készítettek a szervezők. Végül sor került a két méter hosszú családfa leleplezésére. Utána sokáig bogozgatták a szálakat, keresték a nevek között önmagukat, szeretteiket.

Erre a kitűnő találkozási Budaörsről is érkeztek és több év elteltével is jó érzéssel gondolnak rá. Van, akit akkor láttak először és bizony akad, akit utoljára. Bekeretezték a családfa lekicsinyített másolatát és néha elidőznek előtte.

Egy-egy családfa elkészítésével a múltunk egy darabját hagyományozzuk utódainkra. Tegyük meg, amíg nem késő.

Bánki-Bizinger Imre:

A pilisvörösvári Bizinger család apai ági felmenői 1664-től 2010-ig

Az édesapám *Péterrévén*, az egykori Bács-Bodrog vármegye Óbecsei járásában [1] született, ami 1920 óta Szerbiához tartozik. Péterrévét szerbül Bačko Petrovo Selo-nak nevezik. Édesapám szülei nagyon korán meghaltak. Ő akkor még egészen kis gyerek volt. Az édesanyja halála után édesapámat az anyai nagyszülei nevelték fel az akkori *Veprovácson*, aminek 1904 óta *Vepröd*, 1950 óta *Kruščić* a neve. Élő testvérei nem voltak, csak oldalági rokonai maradtak. Veprovác a hajdani Bács-Bodrog vármegye Kulai járásához tartozott.

A 19. század végén édesapám Szegedre költözött. Ott találta meg megélhetésének lehetőségeit. De évente legalább egyszer meglátogatta vidéken élő rokonait. Ennek azonban vége lett 1920-tól kezdődően, mert egy addig nem létezett országhatár elválasztotta Szegedet attól a vidéktől, ahol az ő rokonai éltek. Ezért édesapám személyes kapcsolatai megszakadtak rokonaival, levelezést sem folytatott velük. Édesapám 1922-ben áttelepült Szegedről Pilisvörösvárra, a háború után bekövetkezett gazdasági válsággal együtt járó megélhetési nehézségek miatt.

A második világháború alatt édesapámnak igazolnia kellett keresztény származását. Ehhez keresztelési anyakönyvi kivonatokat szerzett be. Az ezekben foglalt adatok alapján – időben visszafelé haladva – 1846. január 10-ig jutottam el családfánk összeállításában. Ugyanis nagyapám, Biezinger Fábián keresztelési anyakönyvi kivonatában az áll, hogy ezen a napon keresztelték meg őt Veprovácson.

Az interneten ma már óriási, családi adatokkal foglalkozó adatbázisok állnak a kutatók rendelkezésére, amelyekre támaszkodva a saját családjával kapcsolatos kutatómunkáját mindenki önállóan végezheti. Magam is ezt a lehetőséget próbáltam felhasználni további felmenő őseink s azok családtagjainak tisztázására, családfánk további részeinek összeállítására.

Ezen az úton jutottam el Paul Scherer Familienbuch Weprowatz című kitűnő munkájához [3]. Ebből tisztázódott számomra apai ági felmenő őseink sora, időben visszafelé haladva 1714. február 12-ig. Ezek a felmenőim az egykori *Wiesenstetten* településén éltek, amely az 1971-es településreform óta

Empfingen községhez tartozik. Empfingen Baden-Württemberg tartomány Freudenstadt járásában fekszik. Postai irányítószáma 72186 [12]. Empfingen és Wiesenstetten térképét lásd a Mellékletek között.

Az 1714 előtt élt apai ági felmenőim tisztázását a www.ancestry.com, a www.rootsweb.com, a www.familysearch.org és a www.verwandt.de weboldalakon fellelt adatok alapján végeztem. Anna Maria Hellstern felmenőit pedig szintén időben visszafelé haladva, 1619-ig sikerült tisztáznom. A **Hellstern** család *Betra* településen, majd *Empfingenben*, végül *Wiesenstettenben* élt. A fentiekben vázolt munkámról az alábbiakban szeretnék részletesen beszámolni.

Családnevünk és származási helyünk tisztázása

Németországban gyakori eset, hogy több település viseli ugyanazt a nevet. Így a Biesingen és a Bissingen településekből is kettő-kettő van, amelyek csak postai irányítószámukban és természetesen földrajzi helyükben különböznek egymástól. Arra gondoltam, hogy esetleg a Wiesenstetten településből is létezhet egy másik is, esetleg több is, s rossz helyen keresem apai ági felmenőim születési helyét. Ezért Paul **Scherer** úrhoz, a Familienbuch *Weprowatz* című munka szerzőjéhez fordultam annak tisztázása céljából, hogy jó helyen keresem-e apai ági felmenőim születési helyét. Paul Scherer úr válaszlevelében megerősítette feltevésemet, nevezetesen azt, hogy felmenőim valóban a 72186 postai irányítószámú Empfingen községhez tartozó Wiesenstetten településről vándoroltak ki, Veprovácra, Magyarországra [4].

Ezt követően Empfingen község polgármesteréhez fordultam levélben. Egyrészt a fellelt legrégebbi felmenőink születési, házasságkötési és elhalálozási adatairól kértem újabb, általam még nem ismert adatokat, másrészt arról, hogy szépapám Andreas fia nem vándorolt ki Magyarországra szüleivel és a testvéreivel együtt, hanem Wiesenstettenben maradt. Vannak-e neki Wiesenstettenben élő leszármazottai?

Albert Schindler polgármester úr megbízta **H.-P. Müller** urat, helytörténeti kutatót [5], aki mindkét kérdésemre alapos kutatómunka alapján [6 ; 7 ;8 ,9] egyértelmű választ adott. **Marianne Plicht**, a polgármesteri hivatal titkárságának munkatársa pedig igen jó információs anyagot [10 ; 11 ; 12] állított össze részemre. Empfingen-Wiesenstettenről. Mindhármuknak szeretnék ezúton is köszönetet mondani önzetlen, igen jelentős segítségükért.

Az Empfingen-Wiesenstettenből kapott adatokra továbbiakban mindig ott és olyan mértékben térek ki, ahogy azt az aktuális kérdéskör megkívánja.

A családnév és a származási hely meghatározása szempontjából a fellelt legrégebbi, egyértelműen bizonyítható apai ági felmenő neve és származási helye a mértékadó. A mi családunk apai ága tekintetében választ ad e két kérdésre H.-P. Müller a [6]-as munka legelső bekezdésében, ahol a következőket írja:

„In den Kirchenbüchern der Pfarrei Empfingen, wozu bis 1790 auch das Filial Wiesenstetten gehörte, taucht der Name Bisinger erst ab 1714 auf. Laut Eintrag im Ehebuch hat am 12. Februar 1714 Michael Bisinger „Zimmernensis“ die Witwe Anna Maria Hellstern von Wiesenstetten geheiratet. Zeugen waren Johannes Hipp und Katharina Weckerlin.” Meg kell itt jegyezni, hogy Kirchenbüchern alatt a németek a születési-, a házassági- és a halotti anyakönyveket értik.

Az előző bekezdésben foglalt megállapítások családtörténetünk három nagyon fontos adatára világítanak rá. Ezek a következők.

- 1) A családnévünkre vonatkozó fellelt legrégebbi anyakönyvi bejegyzés 1714-ből származik.
- 2) Családnévünk 1714-ből származó, jól bizonyítható alakja **Bisinger**.
- 3) Legelső jól bizonyítható felmenőnk származási helye *Zimmern*, amely a helységnevből képzett Bisinger családnévünk miatt *Bisingen* közelében kell legyen.

Németországban csak egy *Bisingen* nevű település van, ez Baden-Württemberg tartomány Zollernalbkreis járásában fekszik. Postai irányítószáma 72406.

Két kérdéskörben eltérések vannak a H.-P. Müller által közölt anyakönyvi bejegyzés adatai és a fentiekben felsorolt adatbázisok adatai között.

Az első eltérés családnévünk írott alakjában tapasztalható, s a következőkben foglalható össze.

Az 1689. szeptember 24-én született Michael **Bisinger** családnéve a fent felsorolt adatbázisokban Bisinger alakban nem található meg, de megtalálható **Biesinger** alakban. Én a családfákon Michael Bisinger alakban tüntettem fel (az **I. CSALÁDFA** kivételével) e felmenő ősrünk nevét. Ezt azért is indokoltnak láttam, mert H.-P. Müller az általa összeállított [8]-as anyag Nr. 51 pontjában az 1741-ben született Michael **Bisinger**-ről, Nr. 309 pontjában az 1801-ben házasságot kötött Andreas **Bisingerről**, Nr. 329 pontjában pedig az 1799-ben született Johann Bisingerről tesz említést. De Paul Scherer is arról ír [

3], hogy az 1828. évi népszámláláskor **Bisinger** Johann néven jegyezték fel úkapám nevét. Ugyanakkor kétségtelen tény az is, hogy a **Bisinger** családnevünket gyakran elírták az anyakönyvi bejegyzések során. De az is tény, hogy egy-egy elírást követően ismételten visszatértek az anyakönyvi bejegyzésekben családnevünk eredeti Bisinger alakjához. Bisinger családnevünket Magyarországon írták el Bizinger-re, de kiejtésében Magyarországon is megőrizte eredeti alakját, s őrzi ma is, amikor Bizinger-nek írjuk, de ugyanakkor minden rokonunk magyar anyanyelvén „bizinger”-nek is ejti ki azt.

A második eltérés az 1689. szeptember 24-én született **Michael Bisinger** kilétével kapcsolatos, s a következőkből tűnik ki.

H.-P. Müller a [6]-os munka legelső bekezdésében azt írja, hogy „In den Kirchenbüchern der Pfarrei Empfingen... taucht der Name Bisinger erst ab 1714 auf.” Ez azt jelenti, hogy az empfingeri plébániahivatalban – aminek 1790-ig filiája volt Wiesenstetten – sem a születési, sem a házassági, sem a halotti anyakönyvi bejegyzésekben nem fordul elő a Bisinger családnév 1714 előtt.

H.-P. Müller ezen megállapítása helytálló. De akkor hogyan születhetett 1714 előtt, 1689. szeptember 24-én Michael Bisinger Wiesenstettenben? Ennek tisztázása céljából H.-P. Müllernek a [6]-os munka negyedik bekezdésében tett következő megállapítása alapján próbáltam továbbjutni.

„Lt. Taufbuch wurde am 24. Sept. 1689 ein Michael geboren und zwar als Sohn des Michael **Hank** und der Anna **Baiker** von *Wiesenstetten*.”

Ezen adatok alapján szerettem volna Michael Hankról és szüleiről többet megtudni. Nagy meglepetésemre, az általam vizsgált adatbázisokban nincs találat az 1689. szeptember 24-én Wiesenstettenben született Michael Hankra. (Az idevágó weboldalakat kinyomtatva lásd a Mellékletek között.)

Wiesenstetten ma kis település, 2008. december 31-én csupán 438 lakosa volt [10]. Valószínűleg 1689-ben is kis település volt. Ezen a kis településen egy csecsemőt Michael Hank néven bevezettek 1689 szeptember 24-én a keresztelési anyakönyvbe. Ez az anyakönyvi bejegyzés ma is meg van Empfingenben. De erre a Michael Hankra ma semmilyen adat sem található az adatbázisokban. Ezzel szemben nem vezették be az empfingeri keresztelési anyakönyvbe 1689. szeptember 24-én Michael Bisinger vagy Michael Bisinger keresztelését. Az adatbázisokban mégis az áll, hogy ezen a napon keresztelték meg ott Michael Bisingert. Ennek a Michael Bisingernek apja, anyja és a házastársa is megegyezik annak a Michael Bisingernek apjával,

anyjával és házastársával, aki 1714. február 12-én Wiesenstettenben házasságot kötött Anna Maria **Hellsternnel**.

Ha igaz H.-P. Müller előző megállapítása, az, hogy Wiesenstettenben 1689. szeptember 24-én egyedül Michael Hankot keresztelték meg, és az is igaz, ami számos adatbázisban megtalálható, nevezetesen, hogy Michael Bisingert is Wiesenstettenben keresztelték meg 1689. szeptember 24-én, akkor ebből az következik, hogy **Michael Hanknak** azonosnak kell lennie **Michael Bisingerrel**. Ez pedig csak akkor lehetséges, ha Michael Hank születésének anyakönyvi bejegyzése körül valami nem volt rendben. Arra következtetek, hogy nevét később valamilyen okirat alapján tisztázták és házasságkötéskor Michael Bisinger néven anyakönyvezték. Az is érdekes, hogy keresztnéve elhallgatásával Michael Bisinger apja eltitkolta kilétét. Az adatbázisokban helyenként Mr. (Mister?) Biesinger néven szerepel. Keresztnéve nincs megadva. Születésének és halálának helye is ismeretlen.

Két különböző adatbázisban pontosan megegyező adatok szerepelnek az 1689. szeptember 24-én született Michael Biesingerről. Ezek közül az egyik egy családfa apai ága, amely a www.familysearch.org weboldalról, a másik a www.rootsweb.com weboldalról tölthető le.

Az a családfa, amely e munkához mellékelve **I. CSALÁDFA** néven szerepel, annyiban különbözik a www.familysearch.org weboldalról letölthető családfától, hogy kiegészítettem az Anna Maria Hellstern anyai ági felmenőire vonatkozó adatokkal.

Családnevünk kiejtése és mai írott alakja

Családnevünk helyes kiejtése gyermekkorom óta foglalkoztatott. Nem érttem, hogy Bizinger-nek írott családnevünket édesapám miért ejti magyarul következetesen „bizinger”-nek, és miért nem ejti „bicinger”-nek, ahogyan kellett volna ejtenie.

Ha ennek okát megkérdeztem tőle, édesapám mindig ugyanazt a választ adta: gyermekkorában Veprováczon német anyanyelvű rokonai közül soha senki sem ejtette ki a családnevünket „bicinger”-nek, mindenki csak „bizinger”-nek ejtette ki.

Aztán 2009-ben, családfa-kutatási munkám során tisztázódott előttem, hogy családunk apai ágon Németország Baden-Württemberg tartományának - *Bisingen* községével szomszédos - *Zimmern* településéről származik (lásd a hátoldali borítón), s eredeti családneve **Bisinger** volt.

Az 1800/1801-ben Magyarországra áttelepült ükapám nevét még **Bisinger Johann**nak írták az 1828. évi népszámlálás során Veprovácson. 1838-ban azonban már **Bizinger János** néven szerepel a kalocsai Érseki és Főkáptalani Levéltárban található iratokon.

Ma már világos előttem, hogy az eredeti Bisinger családnévünket Magyarországon „Bizinger”-nek írták el, mert a magyar helyesírás kiejtést követő. Így alakult ki aztán az a gyakorlat, hogy családunk beletörődött ugyan családnévünk írott alakjának megváltoztatásába, továbbra is megtartotta, megőrizte azonban családnévünk eredeti „Bisinger” alakjának megfelelő, magyar helyesírás szerinti „bizinger” kiejtését.

Paul Scherer Familienbuch Weprowatz című kitűnő munkájának 11. oldalán a családnévek Veprovácson történt elírásával kapcsolatban a következőket írja.

Veprovácson...”A lelkészek közül sokan nem ismerték kifogástalanul a három nyelv mindegyikét, ami félreértésekre, majd a nevek elírására vezetett. A keresztnéveket többször magyarosították, szlávósították, németesítették, a mindenkori politikai helyzet, vagy a lelkészek szándéka szerint. Az anyakönyvekbe a családnéveket kezdetben latinul írták, később többnyire a magyar helyesírás szabályai szerint. Ebben a feldolgozásban pedig a német helyesírás szabályai szerint adjuk vissza azokat. **Egyes veprovácsi családokban apa, fia és fivére egymástól eltérően írják családnévüket még ma is.** A három nyelv (a német, a magyar és a szerb), amelyeket az 1944 előtti 50 év alatt használtak, helyesírásában is és kiejtésében is jelentősen különböznek egymástól.” (Kiemelés tőlem: B.-B. I.)

Családnévünk elírása aztán az egész 19. században folytatódott, mert özvegy Bizinger Jánosné 1903-ban, Adán kelt gyászjelentésében [16] összesen kilenc családtag szerepel Bizinger néven, köztük édesapám neve is, rokonságunkban azonban ekkor már senki sem írja a nevét Bisinger alakban.

Apai családi águnk történetének szakaszai

1) Az első szakasz a kezdetektől 1714-ig tart.

E szakasz legfontosabb jellemzője az, hogy a fellelt legrégebbi őseink születési-, házassági-, továbbá elhalálozási adatai közül nem sikerült valamennyit egyértelműen tisztáznom.

Az a véleményem, nagyon sok sikertelen továbbjutási kísérlet után, hogy a jelenlegi lehetőségeket kimerítettem. De a digitális technika

szédületes iramban fejlődik, s az elmúlt korok anyakönyvi adatainak feldolgozása is egyre nagyobb lendülettel folytatódik. Biztos, hogy rövid időn belül további adatokkal bővülnek a családfakutatást támogató adatbázisok, s lehetséges, hogy ezek révén előbb-utóbb a jelenleginél több adat lesz elérhető őseinkről is az interneten. Ez a felismerés az eddig fellelt adatokon túlmenő adatok felkutatását teszi továbbra is szükségessé.

- 2) A második szakasz 1714-től 1800/1801-ig tart. Ebben a szakaszban apai ági felmenő őseink *Wiesenstettenben* élnek, családi adataik jól nyomon követhetők.
- 3) A harmadik szakasz elején, 1800/1801-ben két ágra szakad a család.
  - a) A család egyik ága 1800/1801-től 1916-ig *Wiesenstettenben* marad. A 19. században ennek az ágnak több tagja kivándorol Észak-Amerikába, több más rokonunkon kívül Thomas Biesinger, a későbbi mormon misszionárius és családja is, más családtagok elköltöznek *Wiesenstettenből*, az utolsó 1916-ban. (A [8]-as munka vége felé a következőket írja H.-P, Müller: „Letzteres ist 1916 nach Oberndorf a.N. gezogen.” Az Obendorf a.N. jelentése „Oberndorf am Neckar”.) Ettől kezdve édesapám rokonságának *wiesenstetteni* ágából már senki sem lakik *Wiesenstettenben*.
  - b) A család másik ága 1800/1801-ben áttelepül Magyarországra, *Veprovácra*, és 1944-ig itt is él. Ezen családi ág története is jól nyomon követhető. (Lásd a [3]-as és a [14]-es forrásmunkákat.)
- 4) A negyedik szakasz az egykori *Veprovác*on letelepült családi ág *Vepródról* való szétszórattatásának időszaka, amely 1944. október 9-én vette kezdetét. A családtagok közül sokan nyugati országokba távoztak.
- 5) Ez a szakasz nem az egész - *Veprovác*on letelepült - családi ág, hanem csak az édesapám és az ő leszármazottainak története.

A lehetséges családnevek eloszlásának gyakoriságából levonható következtetések

A rendelkezésemre álló családi iratokban és a fellelt legfontosabb forrásmunkákban családnevünk leggyakrabban előforduló alakjai a következők:

- a) Édesapám keresztlevelén **Bizinger** a családnevünk .
- b) Nagypám keresztelési anyakönyvi kivonatán **Biezinger** a családnevünk.

- c) Az empfingeri önkormányzattal váltott levelek alapján tisztázódott előttem, hogy a fellelhető legrégebbi jól bizonyítható családnevünk **Bisinger** volt
- d) Paul Scherer Familienbuch Weprowatz című munkájában pedig egységesen **Bissinger** alakban adja meg családnevünket.

A Bizinger, a Biezinger, a Bisinger, a Biesinger és a Bissinger nevek helységnévből képzett családnevek. Az előzőekben felsorolt családnevek közül megoszlását vizsgálva felvetődik a kérdés, hogy van-e korreláció a Bisingen, a Biesingen és a Bissingen települések földrajzi helye és a Bisinger, a Biesinger és a Bissinger családnevek földrajzi megoszlása között. **Van korreláció!** Ez kitűnik az **említett települések földrajzi helyének és az említett családnevek földrajzi megoszlásának összehasonlításából.**

Csupán a Bizingen település földrajzi helye és a Bizinger családnév földrajzi megoszlása között nincs korreláció. Mi idézhette ezt elő? A következőkre gondolok. A német nyelvterületen (Németország, Ausztria és Svájc) már az 1700-as években felbukkanó Bizingerek (a Dél-Tirol Schlanders településén 1730-ban született **Balthasar Bizinger** felmenői, az Allmendingenben – Donaukreis, Wuerttemberg – 1784. július 26-án házasságot kötött **Anna Bizinger** felmenői) megítélésem szerint Bizingenről kapták családnevüket, Bizingenből származnak, de a folytonos német-francia katonai viszálykodások miatt a német nyelvterület más vidékeire települtek át. Bizingen elnéptelenedett, 2006-ban már csak 77 lakosa volt.

Az egyik családnév-megoszlási térképen az látható, hogy a Biezinger vezetéknevű családok hogyan oszlanak meg Németországban. De Németországban **nincs Biezinger nevű település!** Akkor honnan, milyen településről kapta a nevét az az egyetlen Biezinger nevű család, amelyikről szó van?

Azt gyanítom, hogy a szóban forgó család is Bizingenből származik, Bizinger volt az eredeti családneve, de a családnév első „i” hangjának nyújtott kiejtése miatt Biezingerre írták el e család nevét.

A fentiekből arra lehet következtetni, hogy az elmúlt századokban a német nyelvű országokban kimutatható Bizingerek Bizingenből származnak, s ezért édesapám felmenőivel nem álltak, s leszármazottaival sem állnak rokonságban.

Apai ági rokonságunk családfái

Édesapám felmenő ági rokonainak tisztázása során a rendelkezésemre álló családi dokumentumokban foglaltakból indultam ki. Így a 19. század közepéig sikerült a családfát összeállítanom.

Ezt követően Paul Scherer Familienbuch Weprowatz című munkája alapján sikerült a 19. század közepétől – időben visszafelé haladva - 1714-ig apai ági felmenőimet tisztáznom.

Végül az interneten találtam meg, és arról töltöttem le apai ági felmenőimnek az 1714 előtti évekre vonatkozó családfáját, amelyet a továbbiakban **I. CSALÁDFÁNAK** nevezek.

A fenti adatok alapján állítottam össze a II. CSALÁDFÁT, amelyen

édesapámnak,	Bizinger Antalnak	apja Biezinger Fábián,
nagyapámnak,	Biezinger Fábiánnak	apja Biezinger József,
dédapámnak,	Biezinger Józsefnek	apja Bisinger János,
ükapámnak,	Bisinger Jánosnak	apja Andreas Bisinger,
ükapám apjának,	Andreas Bisingernek	apja Michael Bisinger junior,
ükapám nagyapjának,	Michael Bisinger juniornak	apja Michael Bisinger senior,
ükapám dédapjának,	Michael Bisinger seniornak	apja Mr. Biesinger,
ükapám ükapjának,	Mr. Biesingernek	apja ismeretlen.

A felsorolt személyek az egyik családban, amelyikből származnak, **gyermekként szerepelnek a II. CSALÁDFÁN,** (ezeket a sorokat aláhúzással jelöltem), **a következő családban pedig családfőként szerepelnek.** De akár gyermekként, akár családfőként szerepelnek is a családfán, **utónevük, születésük időpontja és házasársuk neve** megegyezik az egyik és a másik családban is. Ezen adatok egyezése teremt kapcsolatot a családok között. **A II. CSALÁDFÁT tehát azért készítettem, hogy a családi dokumentumokból kiindulva megbízhatóan tisztázhassam a fellelhető legelső, legrégebbi, jól bizonyítható családnevet viselő apai ági felmenőnk nevét és származási helyét.**

A **III. CSALÁDFÁN** édesapámnak a felmenőin kívül a leszármazottait is feltüntettem. **Ez a tulajdonképeni családfa**, mert a legelső ismert őstől kezdve a legfiatalabb leszármazottakig mutatja be a család tagjait.

A II. világháborút követően a veprováci rokonaink közül sokan **nyugati országokba** távoztak. Akiket sikerült közülük nyomon követnem, azok kimutatására készítettem a **IV. CSALÁDFÁT**.

Sikerült továbbá a Wiesenstettenből **az USA-ba** kivándorolt oldalági rokonunk, Thomas Biesinger leszármazottait is fellelnem, akiket **az V. CSALÁDFÁN** tüntettem fel.

A CSALÁDFÁK A „MELLÉKLET”-BEN TALÁLHATÓK MEG.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Lelkes György: MAGYAR HELYSÉGNÉVAZONOSÍTÓ SZÓTÁR. Talma KÖNYVKIADÓ, Baja, 1998.
- [2] Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai, Bács-Bodrog vármegye I.-II. kötet, Apolló Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1909-1910.
- [3] Paul Scherer: Familienbuch Weprowatz in der Batschka, Band I-II, Karlsruhe, 1998.
- [4] Paul Scherer: Antwortbrief. (Im Eigentum des Verfassers.)
- [5] Bürgermeisteramt, Empfingen. Antwortbrief. (Im Eigentum des Verfassers.)
- [6] H.-P. Müller: Die Familie Bi(e)singer in Wiesenstetten. Notizen. (Im Eigentum des Verfassers.)
- [7] H.-P. Müller: Einen Überblick über die Mitglieder der Familie Bi(e)singer geben die Bürgerlisten oder Bürgerbücher, deren Einträge aber vielfach unvollständig sind. Notizen. (Im Eigentum des Verfassers.)
- [8] H.-P. Müller: Unterlagen im Gemeindearchiv Wiesenstetten-Empfingen. Notizen. (Im Eigentum des Verfassers.)
- [9] Oberamtsgericht Horb. Schwarzwaldkreis. Inventarium und Theilung über die Verlassenschaft der am 22. november 1849 gestorbenen Andreas Biesinger... Kopie. (Im Eigentum des Verfassers.)
- [10] Gemeinde Empfingen Landkreis Freudenstadt „Jahresbericht 2008” Geigerdruck GmbH, Horb a. N., 2008. (Im Eigentum des Verfassers.)
- [11] Empfingen zwischen Schwäbischer Alb und Schwarzwald. Geschichte Wiesenstettens. Bürgermeisteramt, Empfingen, 2006. (Im Eigentum des Verfassers.)
- [12] Gemeinde EMPFINGEN ORTSPLAN (Im Eigentum des Verfassers.)

- [13] Jekelfalussy József: Magyarország Iparosainak és Kereskedőinek Cím- és Lakjegyzéke. Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság, Budapest, 1892
- [14] Wilhelmine Wier: Die deutschen Familien von Temerin. Hamm, 1995.
- [15] ÉRSEKI ÉS FŐKÁPTALANI LEVÉLTÁR, Kalocsa
- [16] Todesanzeige von Witwe Anna Bizinger, geboren Vasek. (Im Eigentum des Verfassers.)

Mellékletek:

I.	CSALÁDFA	Édesapám, Bizinger Antal felmenő ági rokonai a kezdetektől 1714-ig
II.	CSALÁDFA	Édesapám, Bizinger Antal, apai felmenő ági rokonai
III.	CSALÁDFA	Édesapám, Bizinger Antal felmenői és leszármazottai
IV.	CSALÁDFA	Anton Bisingernek, dédapám testvérének leszármazottai
V.	CSALÁDFA	Szépapám testvérének, Josef Bisingernek leszármazottai

Megjelent!

**Maléth István: Gyoma evangélikus családkönyve
1835-1918**

Ára: 4.700,- Ft

Lapzárta után érkezett a szomorú hír:

**Alapító tagunk, az AKuFF első kincstárnoka,
PETZ Gábor Vilmos 2011. szeptember 6-án rövid szenvedés
után súlyos betegségtől gyötörve életének 76. évében visszaadta
lelkét Teremtőjének.**

Emlékét megőrizzük!

Dr. Pencz Kornél: A Kótzai család Tolnában és Baján – egy németté vált magyar nemes család?

Már a címnél el kellett gondolkodnom, hogyan írjam a család nevét. Inkább németesen vagy inkább magyarosan? A nevet ugyanis úgy G-vel mint K-vel, úgy cz-vel mint tz-vel, úgy y-nal mint i-vel egyaránt írták a család általam ismert 200 éves története során.

Egy Tolna megyei polgárcsaládról van szó, mely elterjedt részben Baranyában, részben Baján is.

Az én látószögemből a kiindulópont a szépanyám (Kekulé Nr. 53.) volt, aki életének nagyobb részét Vaskúton töltötte. Elisabeth **Gotzy**, vagy **Gótz** Erzsébet 1800. augusztus 22-én *Baján* Christian Gotzy (Keresztély), kékfestőmester és neje Anna Maria **Taus** lányaként jött a világra. 1823-ban Baján ment férjhez egy magyarhoz (aki eredendően szlovák vagy cseh-morva származású volt), **Novák** Istvánhoz, András és **Fekete** Erzsébet fiához. Azután a házaspár *Vaskútra* költözött, hol is 1824-től kezdve 13 gyermekük lett, köztük Novák Károly, ükapám, aki szintén – akárcsak nagyatyja – a kékfestő mesterséget űzte. Sváb lányt vett feleségül, a hajósi Agnes **Serlautot**, és nemzette neki dédanyámat, Novák Terézt, aki német anyanyelvű volt. Novák István egy másik gyermeke, Mária, ugyancsak egy vaskúti némethez, Franz **Proksch**-hoz (eredendően cseh gyökerű) ment feleségül.

Elisabeth Gotzy viszonylag fiatalon, 1854. október 23-án halt meg Vaskúton.

A név hangzása alapján nehéz volt eldönteni, mely nyelvből eredeztethető, de mivel y vagy i végződése volt, a magyar származásra szavaztam. Tovább, mint az apja, Christian, nem jutottam, anyai ágon azonban a német származás kétségtelen volt. Elisabeth Gotzy anyja, Anna Maria Taus Stefan Taus és Anna Maria **Honecker** lánya volt. Stefan Taus *bajai* volt, a Baja melletti császári élelmezési raktárban (körülbelül ott, ahol ma a Tesco áruház fekszik, de akkor ez a terület még messze a városon kívül feküdt) Lorenz és Katharina fiaként született. A Taus-ok osztrák vagy nyugat-magyarországi eredetűek lehetnek, mivel Lorenz bizonyára a raktár alkalmazottja volt és ez a családnév *Burgenlandban* gyakran előfordul. Egy kutatás a bécsi hadtörténeti levéltárban bizonyára eredménnyel járna.

Anna Maria **Honecker** származásáról is keveset tudok, a vélhető szülei először Lengyelben (Tolna vármegye) bukkantak fel egy 1767 évi egyházi lélekösszeírás alkalmával¹, majd Baján az 1760-as évektől kezdődően. Volt még egy Honecker, aki *Budakeszin* és *Császártöltésen* keresztül *Vaskútra* került. Ez a Kaspar Honecker *Dettelbach*-ból származott² de nem mutatható ki kapcsolat közte és a bajai Honeckerek között.

A Gotzy család nyomára egy véletlen folytán jutottam. Egyesületünk alapító titkárával Dr. Petz Gáborral *Szigetváron* jártunk, ahol az ő őseit kerestük. Egyszer csak egy halotti bejegyzésre lettem figyelmes. A város egykori plébánosa meghalt, és mivel sok éven át működött ott, egész sok minden volt az anyakönyvben a pályafutásáról. Góczy Konrádnak hívták és Bátaszéken született. Nem volt mit mást tennem, mint Bátaszékre utaznom és ott az anyakönyveket átlapoznom. Korábbi beszámolóimban már megemlítettem, hogy a szerencse a családfakutató legjobb csatlósa. Ezúttal is így volt. Megtaláltam az én Kóczy Keresztélyemet Bátaszéken A fentemlített Góczy Konrádnak nagybátyja volt.

Christian Kóczy, avagy Keresztély (innenől maradok a családnév ezen formájánál, mert – bár Keresztély neve is később több változatban lett leírva – Bátaszéken a Kóczy ill. a Kóczi volt a leggyakoribb forma) 1772. február 23-án pillantotta meg a napvilágot. Peter Kóczy és Magdalena **Graser** legkisebb gyermeke volt, akiknek is 1749 és 1772 között kilenc gyermeke született. A házaspár 1748 ban Bátaszéken esküdött, a menyasszony, Magdalena Graser eredetéről jelenleg nem tudni semmit.

Peter Kóczy születését sem találtam meg. Szerencsére azonban a két esküvői tanúja az apja és fivére volt, mindkettőt Johann-nak hívták. Találtam egy Peterrel egykorú Johann Kóczy-t Bátaszéken, akinek ott 1748-tól négy gyermeke született. A házasságkötését azonban a Bátaszéktől nem messze fekvő mezőváros, *Tolna* anyakönyvében leltem fel. Johann Kóczy ott 1747-ben

---

¹ Forrás: Ferdinand Hengl: Die deutschen Familien im Komitat Tolna – Tolnau/Ungarn in den kirchlichen Seelenlisten 1767-1768. Eine Quellenpublikation Teil III, Herausgegeben vom AKdFF, Karlsruhe 1990

² Forrás: Flach, Paul: Waschkut. Beiträge zur Geschichte einer überwiegend deutschen Gemeinde in der Batschka/Ungarn (Die Deutschen in Ungarn: Schriftenreihe der Landsmannschaft der Dt. aus Ungarn in Bayern e.V. Band 18), München 1983

Katharina **Kravier**-t vette nőül. Johann kereskedő volt, csakúgy, mint apja (egyben az én Peterem apja), Johann Kóczy, Tolnán.

Az idősebb Johann Kóczy volt ezen a vidéken a nemzetség első képviselője. Nagykereskedő volt, házas egy Mária nevű asszonnyal. Az asszony bizonyosan meghalt, mert 1739-ben Johann elvette Elisabeth **Kultot** Tolnán. A második házasságból nem lett gyereke, az elsőből ismerem Anna Maria (1733) és Margaretha (1735) születését, továbbá házassági vagy halálozási adatok alapján ismerem még három gyermeket. Eszerint az idősebb Johann-nak a fent említetteken kívül még az alábbi gyermekei voltak: Bartholomäus (+ 1731), Margaretha (+1736) és Oswald (nősült 1748-ban a Tolna megyei *Závodon*).

Johann Kóczy utódai a XVIII. és XIX. században szinte mindannyian németekkel házasodtak, holott megvolt a lehetőség, hogy magyarokat találjanak. Kivételek voltak ez alól Josef, Konrád, a plébános apja, aki 1773-ban **Szlavik** Magdolnát vette el, Margaretha Kóczy (sz. 1789. Bátaszék, Johann és Magdalena **Kleisner** lánya), aki 1808-ban **Magyar** Pálhoz ment hozzá.

A Kóczyak további házasságkötései, csak németekkel (zárójelben a születési év és hely – B. jelenti Bátaszéket – és a szülők, majd a házasságkötés éve és helye, illetve a hitvestárs):

- Alois Anton (1796 B., Johann és Magdalena Kreiser) 1821 B., Magdalena **Weinzettl**
- Johann (1827 B., Alois Anton és Magd. Weinzettl) vor 1857 ?, Anna **Streicher**
- Johann (1802 Baja, Xtian és AM Taus) 1860 Baja, Anna Frey
- Johann (1757 B., Peter és Magd. Graser) 1786 B., Magdalena Kleisner
- Johann Nepomuk (1866 B., Johann és Anna Streicher) 1890 B., Helena **Bauer**
- Julianna (1819 B., Johann és Magd. Kleisner) 1819 B., Adam König
- Magdalena (1791 B., Johann és Magd. Kleisner) 1812 B., Johann Tidry (akár magyar is lehet)
- Magdalena (1761 B., Peter és Magd. Graser) 1779 B., Martin **Kirchenbach**
- Magdalena /Lenke/ Gótzty (1859 B., Johann és Anna **Streicher**) 1877 B., Ludwig **Drescher** Bajáról
- Margaretha (1781 B., Peter és Magd. Graser) 1781 B., Jakob **Reiner**
- Oswald (1748 Tolna, Johann és Maria NN) 1748 Závod, Katharina **Esseker**

- Tekla (1864 B., Johann és Anna Streicher) 1888 B., Karl **Laubner** *Eszékről/Osijek*
- Tekla (1825 B., Alois Anton és Magd. Weinzettl) 1845 B., Josef **Reiser**
- Tekla (1805 B., Johann és Magd. Kleisner) 1823 Johann **Gábr**iel Szegedről (akár magyar is lehet)
- Valeria Maria Julianna (1895 B., Johann Nep. és Helena Bauer) 1912 B., Karl **Müller** *Somlóvásárhelyről*, második házasság: 1922 B., Josef *Zimmermann*

Van a családban néhány jellegzetes keresztnév, mint a Johann (János), Ignatz (Ignác) és Tekla, mely utóbbi kettő meglehetősen szokatlan, továbbá Oswald (a fia is ezt a nevet viselte), aminek azért van jelentősége, mert az első Kóczy esetében, akinek a fia volt, nem lehet eldönteni, hogy német származású, vagy nyelvű volt, de az Oswald név nem tipikus a magyaroknál.

De vajon a Kóczy-k németek voltak avagy magyarok? Az elején azt írtam, hogy a név végződése magyar eredetre enged következtetni. De számtalan olyan családnevet tudnék említeni, melyek bár magyarosan csengenek, de a családok kétséget kizáróan Németországból jöttek, pl.: Tury, Pertschy, Egi, Lori.

Létezik azonban egy magyar nemesi család, mely sok évszázad óta Magyarországon van és a gyökerei semmi esetre sem Németországba, sokkal inkább Lengyelországba mutatnak. A nemes Kóczy család Erdélyben olt otthon és a református vallást követte. Eme nemzetség fia, Kóczy T. László professzor ismert genealógus, így hozzá fordultam. Konkrétumokat az én névviselőimről nem tudott nekem mondani, de tudott arról, hogy állítólag létezik egy ág, mely a kereskedői foglalkozást választotta. Vagy Szlavóniában, vagy a Szerémségben éltek. Ugyanaz volt a címerük, mint a többi Kóczyaknak, de az oroslán a mancsaiban Hermész-botot tartott. E címer képét mely pecsénnyomatként fennmaradt, eddig nem láttam, a közölt tények azonban elgondolkodtattak. Szlavónia és a Szerémség nincsenek messze Tolnától. Addig már nem tudtam kutatni, hogy a Tolnán vagy Bátaszéken a kereskedők esetleges fennmaradt tárgyi emlékeit megvizsgáltam volna, tehát hogy ők valóban ezt a bélyegzőt alkalmazták volna.

Tény, hogy az én Kóczy rokonságom teljes egészében katolikus volt, egy felekezetváltás azonban nem lehetetlen.

Ha az én Kóczyaim ezzel a magyar nemes családdal lenének azonosak, akkor az igen érdekes lenne, mivel szép példája volna annak, hogy egy magyar nemesi család asszimiláció által túlnyomórészt német vidéken németté vált.

Ez még az a kor volt, amikor a magyarországi nemzetiségek békében egymás mellett, nyelvüket, szokásaikat és kultúrájukat megőrizve éltek, amikor még nem a kényszerasszimiláció uralkodott, hanem a helyi többség volt a meghatározó.

Ezen a szinten elakadtam. A Kóczy családról további használható nyomokat nem leltem.

És végül néhány érdekes személyiség a családból.

Gótz Károly, született 1804. július 8-án Baján, Keresztély és Anna Maria Taus fia, gyógyszerész lett. Még tanoncként, 1830-ban a „Gyógyszeres értekezések“ (Kiadja: Schuster János tanár) Pesten megjelent egy írása „Az aranyszikany zöldletről (Chloridum auri natronatum) és a ketted-férjagsavas hamagról (Biarsenias kali)³. A mormon adatbázis segítségével leltem egy Karl Gótz-t, aki *Pesten* családot alapított, akinek 1837 és 1849 között több gyermeke is született feleségétől, Katharina **Altenburgertől**: Paul Ladislaus Alois(!), Emilia Karolina Paulina, Alexander Karl, Amalie Karolina Anna, Ferdinand Paul, Katharia Paulina és Bruno Ludwig. Amikor ezután egyszer alkalmam volt Budapest Főváros Levéltárába mennem, megállapíthattam, hogy bizony a szépnagybátyámról van szó. Kiderült, hogy a tanult gyógyszerész a család kalmárszemléjétől nem tudott szabadulni, Pesten dohánykereskedést nyitott.

Utódairól csupán annyit tudtam megállapítani, hogy Ferdinand (tkp. Nándor) festőmester és festékkereskedő lett (újból egy kereskedő), mivel megtaláltam a gyászjelentését 1890-ből. *Budapest* lakosainak 1900. évi jegyzéke⁴ szerint özvegye vitte tovább az üzletet.

Gótz Lenke (tkp. Magdolna), mint fentebb említettem, Drescher Lajos felesége lett. Volt egy lányuk, aki a Thekla nevet továbbvitte. Lajos testvére, Drescher Ede volt, aki ügyvédként és Baja polgármestereként ként lett ismert és 1903 óta egy belvárosi utca viseli a nevét Baján.

A család utáni kutatás folyik tovább. Természetesen nagyon örülök, ha a Tisztelt Olvasók további adatokkal tudnának szolgálni.

---

³ Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái XIII. (Steiner–Télfy). Budapest: Hornyánszky. 1909.

⁴ <https://www.familysearch.org/search/collection/show#uri=http://hr-search-api:8080/searchapi/search/collection/1542666>

Gerhard Hecke - Krász Lőrincné: Családfakutatáson keresztül barátokra lelni

Én, Gerhard Hecke édesapámat kerestem, aki a 2. világháborúban elveszett. A keresés már gyerekkoromban elkezdődött és egészen a nyugdíjas évekig elhúzódott. Ma úgy látom, hogy ennek következő okai voltak:

1.Nem akartam a nevelőszüleimnek gondot és bánatot okozni.

2.Országunk a háború után két részre volt osztva, keleti-és nyugati blokkra.

Így hát elkezdem életem és származásom történetét:

Mint kis iskolás csodálkoztam azon, hogy némely dokumentumban, amelybe betekintést nyertem az apánál mindig egy vonal volt látható és az anyánál ott volt a neve. Aztán néha egy hölgy jött a házba és hogylétem felől érdeklődött. Ahogy később megtudtam ő a gyámhivaltól volt. Nagyobb testvéreim mind az öten az unokatestvéreim voltak és én voltam a hatodik és egyben a legkisebb.

Édesanyámat Emma Heckének hívták és nevelőanyám neve is Emma Hecke volt, mivel nevelőapám édesanyám testvére volt, tehát a nagybácsim, ezért is nem jöttem rá olyan gyorsan, hogy itt valami nincs rendben. Csak a konfirmációm idején bukkantam újra a dologra. Ekkor más dolgok jártak a fejemben és ezt a problémát félretoltam.

Hiszen jól ment dolgom!

Amikor aztán 1962-ben édesanyámnál *Baden-Baden*ben feleségül vettem első feleségemet, még egyszer foglakoztunk a témával (apa). (Közben tisztában voltam már a családi viszonyokkal). Édesanyám akkor egy kis cédulát, amelyre ceruzával, gót betűvel és kézzel írva, amelyből megtudtam, hogy apám *Nagymányokról/Magyarországról* jött. De akkor nem kezdtem neki egy komoly keresésnek. Jól ment dolgom és a mindennapi gondokat, amelyeket a normál élet magával hoz, meg kellett oldani. Nem láttam értelmét olyan dolgokra fecsérelni az időt, amin már úgy sem lehet változtatni. Még mindig létezett Kelet és Nyugat megosztottság. Első házasságomból két lány származik.

1974-ben megismerkedtem a második feleségemmel és attól kezdődően felfelé ívelt az életem, szakmailag úgy, mint az élet más területén. 1999-ben „kikészítettek” a cégnél és rokkantsági nyugdíjba kerültem, így sok időm maradt, hogy gondolkodjam az életemről.

Így elhatároztam, hogy még egyszer nekirugaszkodom, hogy megtaláljam az apámat és interneten írtam a Német Vöröskeresztnek. Tőlük meg is érkezett

a válasz, amelyben közölték, hogy a rendelkezésükre álló utolsó információ szerint apám *Eltvílében* Reingaiban eltűnt.

Időközben a politikai viszonyok is megváltoztak. Miután 1989-ben leomlott a berlini fal, megszűnt a megosztottság is. Így az utazás már nem jelentett gondot.

2000 májusában egy baráti házaspárral lakókocsikkal szabadságra utaztunk Magyarországra, hogy megkeressem apámat. Túlon túl boldog voltam, hogy Magyarországra indulunk, azért egy bizonyos félelem volt bennem, vajon mi vár rám Magyarországon. Az volt a kérdés, hogy él még az édesapám, vagy már nem él? Ha még élne, „egy problémával kéne szembe néznie és neki is”

Egyszerűen nem tudtam elhinni, hogy egy apa csak úgy eltűnhet.

Örömteli várakozással,- hogy mi vár Magyarországon-léptük át Nickelsdorfnál az osztrák-magyar határt. Kezdetől fogva el voltunk ragadtatva a velünk szemben tanúsított nyitottságtól és barátságosságtól.

Komáromnál Neszmélyben egy kempingben éjszakáztunk és két nap múlva tovább mentünk Budapestre. Egy pár napot Budapesten töltöttünk, mivel még a Balatonhoz szándékoztunk eljutni. Kénytelenek voltunk egy kicsit lassúbb tempóban haladni, mivel barátainknak ez egy nyaralás akart lenni. Siófokról egy hét után elindultunk célunk felé, *Bonyhád-Nagymányokra*.

Nagymányokra érkezve először a templomnál az iskola előtt álltunk meg, mivel itt állt rendelkezésünkre a lakókocsikkal megfelelő parkolóhely. Kiszálltunk a lakókocsiból és megnéztük a környéket. Hamarosan egy tanuló jött felénk, mivel látta a rendszám tábla alapján, hogy Hamburgból jöttünk és megkérdezett minket, hogy mit vagy kit keresünk. Ő mindjárt szólni akart a tanárnőjének.

Azonnal visszajött és közölte velünk, hogy várnunk kéne egy negyedórát, mert a tanárnőnek még órája van, de utána megkérdezzük őt. A köztes időben útra keltünk a temetőbe, hogy körülnézzünk, hátha ott van eltemetve az apám. A temetőben keressélgelve, megszólított egy asszony, hogy kit keresünk, de nem tudott segíteni. Örültünk, hogy olyan emberekkel találkozunk, akik tudnak németül.

Ismét visszamentünk az iskolához, ahol parkoltunk, hogy a tanárnővel (**Krász Margittal**) találkozzunk, hogy segítsen nekünk.

Elmeséltük Krásznénak a történetünket és hogy miért tettük meg ezt a hosszú utat és ő azonnal kész volt segíteni nekünk. De ez csak másnap volt lehetséges, mivel a pap aznap nem volt otthon. Így aztán *Váralját* útba ejtve a Mecsek hegységen át Orfűre mentünk, mivel Krászné ezt javasolta nekünk,

mert Váralján is élnek **Werstroh** nevezetű családok, ahogy az édesapámat is hívták. Találtunk is egy asszonyt, aki meghallgatott minket, mivel kérdésére, hogy édesapám katolikus vagy evangélikus volt-e, nem tudtam biztos választ adni, így nem tudott segíteni. Ezek után Orfút vettük célba.

A következő napon visszamentünk feleségemmel Nagymányokra, hogy ismételen találkozzunk Krásznával. Ez sikerült is. Krászné elment velünk a templomhoz, mivel én ott az emléktáblán láttam egy elesett katona nevét „István Werstroht”. Ezt követően elkísért minket a paphoz - aki nem beszélt németül - és tolmácsolt nekünk. A pap először bizalmatlan volt velünk, mert talán azt feltételezte, hogy valamilyen követelésünk lenne. Krászné barátságos módon közvetített köztünk és így mesélt nekünk dolgokról, amelyeket tudott és utána nézett az anyakönyvekben, de sajnos nem talált semmit. Tehát ez idáig nem értünk el semmit, ami továbbsegített volna. Természetesen szomorúak voltunk a sikertelenségünkön. Mivel a feleségem és Krászné első látásra szimpatikusak voltak egymásnak egy későbbi időpontra megbeszéltünk egy találkozást. Mindjárt a következő évre 2001-re gondoltunk. Címet és telefonszámot cseréltünk. Krászné megígérte, hogy érdeklődik idősebb embereknél, akik talán még emlékeznek a családra, vagy a névre.

Időközben sok minden történt, ami örömeinkre szolgált.

Most én Krászné számolok be a köztes idő történéseiről.

Több embert megszólítottam, de senki nem tudott tovább segíteni. Abban az időben az Új Apostoli Egyház istentiszteleteit tolmácsoltam. Ott volt egy idős néni, akinek szintén feltettem a kérdést, sajnos ezzel a névvel kapcsolatban senkire nem emlékezett. Egy pár nap múlva felhívott azzal, hogy látogassam meg, mert eszébe jutott valami. Ezt azonnal meg is tettem. Ő elmesélte nekem, hogy az éjszaka nem tudott aludni és mindenféle gondolat kavargott a fejében, így a gyerekkoráról is. Emlékszik egy férfire, aki ott és ott lakott és mindig egy fa bőrönddel ment szappant, gyógynövényeket eladni és őt Werstrohnak hívták. Talán érdeklődhetnek idősebb embereknél, akik ott a közelben laknak, ők talán tudnak nekem információval szolgálni. Megfogadtam a tanácsát és kérdezősködtem. Ekkor egy úrnak az az ötlete támadt, hogy kérdezzem meg a **Fruchtnét**, aki már a háború előtt is ott lakott. Felhívtam őt, hogy a Werstroh név mond – e neki valamit? Hangja izgatottnak és elutasítónak tűnt és megkérdezte, hogy mit akarok ezzel mondani? Meséltem neki a férfiről, aki az apját keresi. Ekkor barátságosabb lett és azt mondta, hogy ez idáig abban a tudatban volt, hogy senki sem él már és ennek az úrnak az apja az ő unokatestvére volt, az ő édesanyja és az én édesanyám testvérek voltak.

Megkérdeztem, hogy ezt közölhetem-e a németországi családdal. Igent mondott és örült neki. Rögtön megkérdeztem, hogy hol született az unokatestvére? Azt válaszolta, hogy Mázán. Ez a falu 4 kilométerre van tőlünk. A következő napon el is mentünk a Polgármesteri Hivatalba, hogy egy születési anyakönyvi kivonatot beszerezzünk. Szerencsére ismertük a polgármestert, így nagyon segítőkész volt és valóban rátaláltunk Hecke úr édesapjára, aki ott született. Azonnal csináltattam egy születési anyakönyvi másolatot. Másnap ismét elmentünk Mázára, mert az járt a fejemben, hogy talán voltak testvérei is. Ahogy sejtettem találtunk egy testvért Werstroh Ferenc névvel. Ezek után ismét felhívtam Fruchtnét, hogy a testvéréről érdeklődjem. Ő azt a felvilágosítást adta, hogy a szüleivel Németországba akartak menni és útközben Linznél egy bombatámadásnál életüket veszítették.

Hecke úr a továbbiakról így számol be:

Krászné egy kis idő elteltével felhívott minket *Norderstedtben*, hogy rálelt egy apai unokatestvére és hogy **Frucht** Borbáláról van szó. Krászné készségesen elküldte nekem az édesapám születési anyakönyvi kivonatát is. Ekkor megbeszéltünk 2001-re egy időpontot a találkozásra. Mivel nem akartunk Krászné „idegeire” menni, megkértük Krásznét, hogy szerezzen nekünk Dombóvárnál a Gunarasi Gyógyfürdőnél egy szállást, amelyet április/májusban igénybe is vettünk. Krászné elkísért minket oda és megmutatta a szállást. Gunarásról még meglátogattuk a Krász és Frucht családot is Nagymányokon.

Gunarásról sajnos az ellenkezőjét kell leírnom, mint amit az elején Magyarországgal kapcsolatban éreztem és leírtam. Május 1. volt a fürdő megnyitása Gunarason. Egy igazi megnyitó ünnepséget hirdettek, és sok vendég volt jelen. Egy pár néptáncsoport lépett fel, akik bemutatták táncaikat. Azonkívül egy fúvószenekar német népzenet játszott. A zenekar játéka közben a rendőrség minduntalan bekapcsolta a szirénát, hogy a nézők a zenét nem hallhatták. Ez nekem nagyon kellemetlennek tűnt.

Az én „unokanéném” Borbála is nagyon örült, mivel azt hitte, hogy ő a családból a 2. világháború egyetlen túlélője. Képeket cseréltünk és én elmeséltem, hogy született az ötlet, hogy Magyarországra jöjjenek és megkeressem az édesapámat. Meséltem neki a kézzel írott kis céduláról, amit édesanyámtól kaptam és a képecskéről, amelyen valószínűleg az apám látható. Mi még egyszer-kétszer jártunk Nagymányokon, amíg ismét egy infarktust kaptam és azóta már nem utazhatok, de nem is tudok. Sajnos a megtalált apai unokatestvért Frucht Borbálát sem tudom már meglátogatni.

Megtaláltam a gyökereimet és ezzel együtt a lelki nyugalmamat is, mivel most tudom, hogy egy rendes magyarországi német családból származom.

Ezzel befejezem beszámolómat és ezúton kívánok „unokanénémnek” minden jót és a további életében jó egészséget.

Végezetül nekem /Krásznénak/ is van még hozzá tenni valóm. Hecke család a nagymányoki látogatásai során szívesen látott vendégek voltak nálunk és barátok lettünk. A Hecke házaspár 3 napra meghívott minket Grácba és mindenről gondoskodott, megmutatta nekünk a várost és csodaszép időt töltöttünk el együtt. Így lehet egy életsors által jó barátokra lelni.

Baráti üdvözlettel az újonnan talált unokatestvér:

Gerhard Hecke és Krász Lőrincné

Az Egyesület kiadásában megjelent könyvek:

1. **Riszt András: Nagyárpád község családkönyve 1723-1945**
2. **Ament Andor: E L E K benépesítése a törökvész után (1724-1800)**
3. **Amrein Ferenc - Amrein Ilona - Auth Szilvia: A Baranya megyei katolikus települések Mecseknádasd és Óbánya családkönyve 1721-2007**
4. **Stefan Rettig - Josef Skribanek † : Vaskút családkönyve 1772 - 1947**
5. **Maléth István: Gyoma evangélikus családkönyve 1835-1918**

	<u>Áruk tagoknak</u>	<u>egyesületen kívülieknek</u>	<u>külföldre</u>
1.	3.000,- Ft	3.500,- Ft	25 €
2.	1.500,- Ft	2.000,- Ft	10 €
3.		elfogyott!	
4.	9.900,- Ft	9.900,- Ft	59 € (AKdFF-nél)
5.	4.700,- Ft	4.700,- Ft	25 €

+ postaköltség

A könyvek megvételével az AKuFF könyvkiadási tevékenységét támogatja!

Lévay Béla: Baranyai Réder őseim nyomában

Réder őseim utáni nyomozásaim tipikus példakkal szolgálnak a családkutatás során felmerülő problémákra, kudarcokra, de sikerekre és váratlan, örömteli meglepetésekre is. Másrészt arra is, hogy a különböző forrásokból megismert adatokat mennyire alaposan össze kell hasonlítani, logikailag elemezni. Így kiszűrhetők bizonyos ellentmondások, másrészt előkerülhetnek újabb, addig rejtett összefüggések is. Mivel ezek kutatótársaim számára is tanulságosak lehetnek, főleg a kezdőknek, akik könnyen a kedvüket veszthetik, biztatásukra közreadom eredményeimet.

Családkutatási „filozófiám” szerint első sorban a közvetlen, vérszerinti felmenőim felderítését tekintem fő célomnak. Ők ugyanis azok, akik genetikailag valamilyen mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy az és olyan vagyok, aki és amilyen. Két szülőm fele-fele arányban, az 1024 db, tízedik generációval előttem élő őseim pedig egyenként csak kb. egy ezredrészben „felelősek” a tulajdonságaimért.

Szakszerűbben kifejezve, az „ősfámat” igyekszem minél teljesebbé tenni, ami persze a távolodó generációkkal egyre hiányosabbá válik. Ősfám ágai közül egyiket sem tartom fontosabbnak a másiknál. Mégis talán egy kis előnyt élveznek a fontossági sorrendben a családnevemet adó ág tagjai, a Réderék. (Lévay nevem magyarosított. Még apám is Réder Gábornak született, de Béla nagyapámnak vitézzé avattatásakor meg kellett válnia becsületes sváb nevéől. „Kutyabőrös” származású anyósa családi nevét vette föl, így **Lévaynak** is „vérbeli” vagyok.) És pont ezen a Réder-ágon akadtam el kilátástalannak tűnő módon a családkutatásban már az 5. generációnál, miközben más ágakon akár a 8. generációs ősök némelyike is azonosíthatóvá vált.

A dédszülők

Kezdem dédapámmal Réder Károllyal, akiről minden fontosabb adat, még a fényképe is ismert (*Nagypall, 1849.; +Pécs, 1908.). Foglalkozása szabómester volt *Pécssett*, majd egy cselédközvetítő irodát alapított, ami vállalkozó szellemét dicséri.

Első feleségétől, a fényképek tanúsága szerint nagyon csinos **Kummer** Annától (*Pécs, 1859.; +Pécs, 1895.) 8 gyermeke született. A 3 lány közül csak egy élte meg a felnőtt kort. Az 5 fiú mindegyike „igazi magyar” keresztnévet kapott (Győző, Károly, Gyula, Béla, Jenő), ami arról tanúskodik, hogy a sváb

származású család szellemében már teljesen elmagyarosodott. A fiúk közül Gyula 12 évesen skarlátban elhunyt, a többi négyből viszont mind tanult ember lett.

A legidősebb, Győző (1878-1925) a K.u.K. hadseregben gazdasági tisztviselőként az I. vh.-ban Doberdónál 140 ezer ember és 40 ezer ló ellátását irányította. Többször kitüntették. 47 évesen halt meg. Károly (1880-1916) ügyvéd lett. Az Osztrák Hadilevéltár adata szerint az I. vh.-ban a volhíniai Lubarka mellett „önlövés” következtében halt meg 36 évesen. Egy családi kézírásos feljegyzés valamint a B.M. adatára hivatkozó polgári halotti anyakönyv hősi halált említ. Béla nagyapám (1884-1931) a cs. és kir. budapesti hadapródiskola tanárjelöltjeként két évig a kir. magyar tudományegyetem rendkívüli hallgatója volt, ahol többek között báró Eötvös Lorándnál kísérleti természettanból, mai nevén fizikából, „jelesen colloqualt”. Az I. vh.-ban gyalogsági csapattisztként harcolva kétszer megsebesült. Több magas kitüntetés, pl. a III. oszt. Vaskorona rend lovagja után vitézzé avatták, és a Bocskai István reáliskolai nevelőintézet igazgató-tanáráként, alezredesi rangban halt meg 47 évesen fehérvérűségben. Jenő (1887-1967), aki a nevét Rédeire magyarosította, gimnáziumi igazgató volt, és egyedül ő élt meg tisztos öregkort. 81 évesen halt meg.

Dédanyám, Kummer Anna fiatalon, 36 évesen agyhártyagyulladásban halt meg 1895-ben. Megözvegyült dédapám 1902-ben feleségül vette **Dittenhoffer** Marcella özvegyasszonyt, akitől nem származtak további gyermekei. Dédapám 1908-ban halt meg 59 évesen tüdőtágulás következtében.

Az ükszülok

Dédapám szülei Reder György Herendről (ma Kisherend) származó molnármester és a pécsváradi születésű **Weidhoffer** Éva voltak, akik *Kátolyban* házasodtak össze 1844-ben. Első gyermekük is itt született, míg a másik kettő, köztük a dédapám, már *Nagypallban*, ahol Kátolyhoz hasonlóan több vízimalom is működött. A gyerekek közül csak dédapám érte meg a felnőtt kort. Két éves korában vesztette el apját, aki 27 évesen „vízkórban” (szívbjaj) halt meg. Az árva gyereket valószínűleg anyai nagyszülei nevelték, és ezért tanulta ki Weidhoffer Károly nagyapja mesterségét, és lett szabó. Ezzel megszakt a Rederek több generáción át tartó vízimolnársága.

A fiatalon megözvegyült Weidhoffer Éva sorsáról Réder Károly dédapám 2. házasságának az anyakönyve alapján sikerült információt kapni. 1902-ben még nagyon részletesen vezették a polgári házassági anyakönyveket, így abból az is kiderült, hogy az anyja lakhelye *Magyar-Peterden* (ma Peterd) van. A peterdieket Egerágon anyakönyvezték, és a halotti anyakönyvek között meg is találtam Weidhoffer Évát, aki **Link** András molnár feleségeként halt meg Peterden 1860-ban, 35 évesen. Az özvegy molnárné tehát egy másik molnárhoz ment feleségül. Házassági anyakönyvi bejegyzésüket ugyan nem találtam meg, de a születési anyakönyvek között rábukkantam közös gyermekükre, Link Emíliára. Link Emília neve egyébként Réder dédapám gyászjelentésén is szerepel, mint a nővére.

A szépszülők

Reder György ükapám házassági anyakönyvéből kiderül, hogy a szülei Reder János és **Kesdorf** (Kästorf, Kezdorff, Gäsztorf) Katalin voltak. Ők *Herenden* éltek, ahol 4 gyermekük született. Háromnak megtalálható a születési anyakönyve az *egerági* anyakönyvekben, de a harmadiké, György ükapámé rejtélyes módon hiányzik. Halotti anyakönyve szerint György 1824 körül születhetett. Két testvére születési ideje 1819 és 1825 között pedig meglenne az ő helye is. Nem tudni, hogy a szülők, a pap vagy esetleg az anyakönyvet vezető sekrestyés hibájából hiányzik a bejegyzés.

Fontos adatokat szolgáltatott a baranyai malomösszeírások, amelyekre Weber György kutatótársam hívta fel a figyelmemet. Az 1815. évi összeírás szerint (*Kis*)*Herenden*, a pécsi járásban Reder János volt egy egykereű, 3. osztályú malom tulajdonosa, amelyhez 7 hold föld és 2/4 kaszás rét tartozott. Reder Jánosról még azt lehetett megtudni, hogy 1826-ban halt meg 31 évesen. Az 1828-as malomösszeírás idején tehát már nem élt, a malom új tulajdonosa pedig **Rédenpacher** János lett. Logikusnak tűnt a feltevés, hogy Rédenpacher János úgy lett a malom tulajdonosa, hogy feleségül vette a fiatalon megözvegyült és így malomtulajdonossá vált Kesdorf Katalint. Házassági anyakönyvüket ugyan nem találtam meg, de egy 1828-ban született közös gyermekük, János születési anyakönyvét igen. Megtaláltam továbbá Rédenpacher Jánosné, született Kesdorf Katalin halotti anyakönyvét is, aki 1832-ben halt meg 35 évesen. György ükapám tehát 4 évesen kapott egy féltestvért, majd 8 évesen elvesztette apja után az anyját is. Így aztán nem

csoda, hogy nem ő lett a későbbiekben a malom tulajdonosa. Valószínűleg a mostohaapjánál tanulta ki a molnármesterséget.

A 6. és 7. generációs Reder ősök

Reder őseim története így már elég szépen kikerekedett, de nagyon hiányzott egy kulcsfontosságú dokumentum, szépszülőim házassági anyakönyve. Ebből reméltem ugyanis további ősök nyomára bukkanni, valamint szépszülőim születési helyét és idejét megállapítani.

Szépapám, Reder János halotti anyakönyve alapján 1795 körül születhetett, valószínűleg a környéken. De, hogy pontosan hol? Kesdorf Katalinra vonatkozóan bólyi kutatótársamtól, Fűrész Józsefné Rózától kaptam ígéretesnek tűnő információt. Rokonai között ugyanis Kesdorfok is vannak, és adatai szerint Bólyban két Kesdorf Katalin is született. Az egyik 1794-ben, a másik pedig alig pár hónappal később 1795-ben. Életkorban tehát jól illenének Reder Jánoshoz.

A helyzet tisztázása azonban kilátástalannak tűnt, mert a MOL egerági mikrofilmjein hiányoznak az 1775-1822 időszak házassági és halotti anyakönyvei. Szépszülőim első gyermeke 1818-ban született, a házasságkötésük időpontja tehát ennél korábbra tehető. Így az éppen beleesett a dokumentumhiányos időszakba. Emiatt évekre elakadtam a Rederek további kutatásában.

Reisz T. Csaba, a MOL korábbi igazgatója egyik előadásában megemlítette, hogy bizony a Mormon mikrofilmek, oda nem adott vagy később előkerült anyakönyvek miatt, esetenként hiányosak lehetnek. Nem késlekedtem felhasználni az információt, és telefonon megtudakoltam H. I. egerági plébános úrtól, hogy vajon megvannak-e a plébániáján az általam keresett időszak eredeti anyakönyvei? Telefonon nem tudta a kérdést megválaszolni, de felajánlotta, hogy látogassak el hozzá személyesen.

Nagyon kedvesen fogadott, és nagy örömömre sorban elém rakta az általam régóta keresett eredeti anyakönyvi köteteket. Élvezet volt bele lapozni a régi, rongy alapú, savmentes és nem elporladó papírra írt kötetekbe. Öt percen belül rá is találtam Joannes **Rederer** (így!) ex. Herend és Kesdorf Katalin ex. *Telegér* pár házassági bejegyzésére 1817-ből. Ugyanakkor lehangolt, hogy semmi további adatot (a jegyesek életkora, szüleik neve) nem tartalmazott a bejegyzés. Rejtélynek tűnt a Telegér helységnév is. Nincs ilyen a mai térképeken. Régi, Monarchiabeli helységnévtárakban végül rátaláltam Telegér

pusztára, amely *Szőkéd* faluhoz tartozott. Egy egerági újság cikke szerint a neve alapján egy ezeréves székely településről van szó. Legalábbis ezt állítja a sumér-magyar rokonságban hívő szerző.

Nagyon valószínű, hogy a bólyi születésű két Kesdorf Katalin egyike valamikor és valamiért elkerült Bólyról a nem túl távoli Telegér pusztára. A miéltre válasz lehetne, hogy a megözvegyült anya vitte magával a kislányát, amikor újra férjhez ment. Egyikük anyjánál sem találtam azonban újabb házasságra utaló dokumentumot.

Kárpótolta azonban egy váratlan további felfedezés. A halotti anyakönyvekben rátaláltam egy Herenden 1820-ban 56 évesen elhunyt Joannes Reder anyakönyvi bejegyzésére. Ő nem lehetett más, mint szépapám az ifjabb Joannes Reder(er) apja. Az is nyilvánvalóvá vált, hogy valójában ő lehetett az 1815. évi malomösszeírásban szereplő herendi malomtulajdonos. Ekkor döböntem rá, hogy korábban nem tűnt fel nekem, hogy az 1826-ban 31 évesen elhunyt szépapám az összeírás idején kb. 20 évesen még túl fiatal volt ahhoz, hogy saját jogán malomtulajdonos legyen.

Ezek után az idősebb és ifjabb Joannes Reder(er) adatainak a felderítésére koncentráltam. A szisztematikus keresés és a szerencsés véletlenek összjátéka végül eredményre is vezetett. Kesdorfok után nyomozva feltűnt, hogy Bólyban több Redert, Rödert is anyakönyveztek. Az ifjabb Joannes Reder(er) vélelmezett 1795-ös születési éve közelében, 1797-ben meg is találtam a születési anyakönyvét. Apja Joannes Rederer, anyja Katalin. Születési helye „*Borjád ex. mola rubra*”. Az Interneten blogozó latin nyelvművelő, G. d. Magister a latin „mola rubra” jelentésére a vörös malom megfejtést adta, viccesen hozzátéve, hogy ez a „moulin rouge” megfelelője. A malomösszeírásokban Borjádon 3 uradalmi malom szerepel, de egyiket sem nevezték Vörösmalomnak. A község megkérdezett lakói, de még a polgármestere sem tudtak a névre vonatkozóan felvilágosítást adni. A Karasica patakon Borjád határában korábban működött régi vízimalmokat ugyanis, az egyik szépen rendbe hozott kivételével, már rég lebontották, a nyomukat is alig lehet megtalálni. Kedves bólyi kutatótársam, Sétáló Ferenc viszont nemcsak emlékezett a Vörösmalomra, hanem egy régi kataszteri térképet is küldött nekem, amelyen fel van tüntetve a Vörösmalom. A közelében fekvő rét neve is Vörösmalom rét. A malom ugyanis a nagyapja *Neidhart* „pusztája” közelében volt, ahol gyerek korában gyakran rákászott a Karasicában.

Az idősebb Reder(er) János tehát a borjádi Vörösmalomban volt molnár, majd önálló malomtulajdonos lett Herenden. Úgy látszik, szorgalmas munkájának az önállóság lett a gyümölcse. Egerági halotti anyakönyve alapján 1764 körül született. Korábbi lakó- és munkahelye alapján a bólyi anyakönyvekben kerestem a születési adatait, és 1762-ben meg is találtam azt. Bólyon született, és keresztnéve az anyakönyvben János Gáspár volt. A Gáspárt nyilván a hasonló keresztnévű keresztpapja tiszteletére kapta, de azt később a hivatalos okmányokban már nem használták. Szülei Reder Ádám és Anna Margit. A szülők házassági anyakönyve (Bóly, 1758.) szerint a vőlegény özvegy volt, a neve Röder János Ádám Bólyból, a hajadon menyasszonyé pedig **Türmer** Anna Margit Nyárádról (ma *Nagynyárad*). Röder János Ádámmal ellentétben, felesége, Türmer Anna Margit halotti anyakönyvét is megtaláltam Bólyban, amely szerint 70 éves özvegyként hunyt el 1806-ban Röder Anna Margitként anyakönyvezve. Ezek szerint 1836 körül születhetett. Nagynyáradon azonban csak 1741-től vezették a születési anyakönyveket, így további kutatás, pl. a Türmer-szülők nevének megismerése sem tűnt lehetségesnek. Stefan Stader: *Sammelwerk donauschwabischer Kolonisten c. művében* (Teil VI., 354. old.) azonban rátaláltam Johann Adam Röderre. A felesége és annak szülei nevét ugyan sajtóhibával Tümer, ill. Dümer formában közli a mű, de kiderült, hogy Anna Margit 1741-ben született Henrik Türmer és N. Katalin gyermekeként. Az eredeti születési anyakönyvi bejegyzést meg is találtam Nagynyáradon. Abból bebizonyosodott, hogy Stader művében a család nevét valóban sajtóhibával írták. Másrészt ismét kiderült, hogy a halotti anyakönyvekben szereplő életkor, különösen, ha az „kerek” évszám, nagyon bizonytalan lehet, akár 5 év eltérés is előfordulhat.

Mi hiányzik még Reder őseim törtnetéből? Megválaszolatlan még az a fontos kérdés, hogy honnan és mikor települtek be Magyarországra? A Reder, Röder név elég gyakori a német nyelvterületen. Sokan vannak Baranyában valamint a Bánátban és a Bácskában is. Baranyában meglehetősen sok közöttük a molnár. A malomösszeírások szerint pl. egy Johann Reder molnár 1771 körül érkezett szüleivel a frankföldi *Erzbachból Pécsváradra*. A kérdés biztos megválaszolása nem lesz számomra egyszerű.

Tanulság: a családkutatást ugyan abba lehet hagyni, de a végére jutni és befejezni nem lehet. De, éppen ez benne a szép!

Új könyvek a könyvtárunkban / Neue Bücher in unserer Bibliothek

571	Paul Flach	Siedlungsgeschichte von Császártöltés, einer deutschen Gemeinde an der nördlichen Grenze der Batschka
572	Grósz András (szerk.)	Jogfosztások Budaörsön - Entrechtungen in Budaörs (1944-1948)
573	Elisch Jánosné	Hazára találva - Die Heimat gefunden
574	Riszt András	Egy baranyai falu Árpád/Nagyárpád története
575	Szóts Zoltán (szerk)	Kultúrák találkozása a Völgységben
576	Stefan Maléth	Ortssippenbuch der evangelischen Gemeinde von Gyoma 1830-1920

Új tagunk/Neues Mitglied:

Sz/Nr	Név/Name	Cím/Adresse	Tel. Mail
157	Peller Gábor	1035 Budapest, Vörösvári u. 23. II/4.	06 20 324 4784 gpeller73@gmail.com

Felhívjuk tagjainkat, hogy amennyiben lakó- vagy származási helyükön segítséget tudnak nyújtani egyesületi találkozó megszervezésében, jelentkezzenek.

Feltétel, hogy 50-70 személy részére elegendő hely legyen, valamint az étkezési lehetőség biztosított legyen.

Jelentkezni az egyesületi találkozókon személyesen, vagy írásban dr. Pencz Kornél elnöknel lehet.

Szeretnénk, ha találkozóinkat hosszabb időre előre meg tudnánk tervezni, hogy a tagjaink az egyéb programjaikat ennek megfelelően tudják alakítani.

Egyesületünk életéből / Aus dem Vereinsleben

Újpest, 2011. március 26. / Neupest, 26. März 2011

Reisz T. Csaba MOL Főigazgató / Csaba Reisz
T. Generaldirektor des Ungarischen Staatsarchivs

Fleischer Tibor 017-es számú tagunk 10 éves tagságért az ófalui találkozón vehette át az AKuFF emlékérmét

Tibor Fleischer AKuFF Nr. 017 hat die Ehrenmedaille unseres Vereins am Treffen in Ohfala erhalten.

10 éve az AKuFF tagja még / Seit 10 Jahren AKuFF-Mitglieder:

- 018 Bakonyi Andrea
- 019 Pentz, Jürgen
- 020 Batizi Zoltán
- 021 Schmidt, Johann
- 023 Fűrész Józsefné

2011. június 4. Ófalu / 4. Juni 2011 Ohfala

Linkajánló / Linkssammlung:

Hungary Civil Registration (Magyar Állami Anyakönyvek / Ungarische Staatsmatrikel)

[https://wiki.familysearch.org/en/Hungary_Civil_Registration_\(FamilySearch_Historical_Records\)](https://wiki.familysearch.org/en/Hungary_Civil_Registration_(FamilySearch_Historical_Records))

Hungary Catholic Church Records (Magyar római katolikus anyakönyvek / Römisch-katholische Matrikel von Ungarn)

<https://www.familysearch.org/search/collection/show#uri=http://hr-search-api:8080/searchapi/search/collection/1743180>

Budapesti polgári anyakönyvek adatbázisa / Datenbasis der Staatsmatrikel von Budapest)

<http://www.hatvany-online.net/Compgen/default.aspx?p=Compgen&mix=1&six=2>

Matrikelbücher online / Online anyakönyvek (Németország, Ausztria)

http://matricula-online.eu/index.php?top=Hauptmenue_DE&top_active=170&content_type=textpages&content_id=84&right_content_type=auto&right_content_id=0

Lehmann online Wiener Adressbücher / Bécsi online lakcímnnyilvántartás

<http://www.digital.wienbibliothek.at/nav/classification/2609>

Hungary Funeral Notices, 1840-1990 / OSZK gyászjelentések 1840-1990 / Partezettelsammlung der Landesbibliothek Széchenyi

<https://www.familysearch.org/search/collection/show#uri=http://hr-search-api:8080/searchapi/search/collection/1542666>

Kérjük kedves kutatótársainkat, illetve mindazokat, akik lapunkat olvassák, küldjék el szakmai cikkeiket a Szerkesztőségbe, hogy azokat folyamatosan megjelentethessük! Csak elektronikusan megküldött (Word-fájl) cikkeket tudunk megjelentetni, kapacitáshiány miatt nem áll módunkban kézzel vagy írógéppel megírt cikkeket feldolgozni. Munkánkat megkönnyítik, ha írásait németül és magyarul is eljuttatják.

Mail: amrein.ilona@freemail.hu (Amrein Ilona)

IMPRESSZUM

*AKuFF-Bote – AKuFF Hírmondó
Alapítva 2005-ben*

Kiadja: Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete (AKuFF)
H-6500 Baja, Petőfi S. u. 56.

Felelős kiadó: Dr. Pencz Kornél, az AKuFF elnöke

Megjelenik 150 példányban. - Kereskedelmi forgalomban nem kapható.

Nyomdai munka: Boró-Print Bt., Baja

ISSN 2060-2995